

פרשת פינחס

השתתפות הנשיאים במחלוקת קרח

כו, ג והוא לא־היה בתוך העדה הנועדים על־ה' בעדת־קרח

בפרשת קרח ראינו כיצד השיקול של "דַרְכֵיךָ דַרְכֵי־נַעַם" קבע שהשתתפות נשיאי העדה במחלוקת קרח תירשם ברמז בלבד. זאת לעומת השתתפותם בחנוכת המשכן [אותה מצוה שהם אשר יזמוה (עיין דברינו בפרשת נשא), ואשר לדעת הרמב"ן זכתה להימנות במנין תרי"ג מצוות "כִּי־מִי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ", כאשר 'דעת עליונה' של הקב"ה 'הסכימה לדעתם'] הכתובה בהרחבה יתירא ביותר, שאין לה אח ורע בכל התורה כולה.

אולם מעיקרא דדינא אנו מקשים, כיצד זה קרה שנשיאים אלה אשר בפרשת נשא זכו להיות שותפים ממש בתהליך תורה מן השמים, כעבור שלוש פרשיות בלבד מוצאים אותם משתתפים במחלוקת קרח [אותה מחלוקת אשר אף היא (לדעת כמה ממוני המצוות) הוסיפה מצוה לתורה "וְלֹא־יְהִי־קִרְחָךְ וְכַעֲדָתוֹ"!]. והלא דבר הוא שמצינו את הנשיאים משתתפים אך ורק במחלוקת קרח, ולא בשאר המתאוננים המתלוננים על משה.

להיבט אחד של שאלה זאת התיחס הרמב"ן (ד"ה והוא לא היה) וזה לשונו: ודעתי בדרך הפשט, שאמרו [בנות צלפחד] ככה, בעבור שחשבו שמשה רבינו היה שונא עדת קרח [אולי על משקל "מְשַׁנְאֵיךָ ה' אֲשָׁנָא... תְּכַלִּית שְׁנֵאָה שְׁנֵאָתִים" (תהלים קלט)] יותר מכל החוטאים שמתו במדבר, שהם היו הקמים כנגדו והכופרים בכל מעשיו וחשבו [בנות צלפחד] אולי בשנאתו [של משה] אותם [עדת קרח] יאמר "אֶל־יְהוָה־לוֹ מִשֵּׁף חֶסֶד, וְאֶל־יְהוָה חוֹנֵן לִיתוּמִיו" (תהלים קט, יב), "יִזְכָּר עוֹן אֲבֹתָיו אֶל־ה'" (שם יד). על כן הודיעוהו כי לא היה מהם, עכ"ל הרמב"ן.

אמנם הטענה 'הרשמית' של קרח נגד משה היתה בענין מינויו של אליצפן בן עוזיאל על בני קהת [רש"י לעיל טז, א' על פי הדיבור], אבל משה רבינו ירד

לעומקה של המחלוקת, והבין היטב שאם צודקים דבריו של קרח אזי - "לא ה' שִׁלְחָנִי". כלומר, לא על מינוי אליצפן מדובר, כי אם על עצם "לְכָה וְאַשְׁלַחְךָ", "שִׁלַּח-נָא בְיַד-תְּשַׁלַּח".

לפנינו איפוא, התמודדות חזיתית בין קרח ועדתו ומשה בסוגית תורה מן השמים. אין פלא אפוא, שתגובת משה היתה כה חריפה - "אִם-כָּמוֹת כָּל-הָאָדָם יִמְתּוּן... וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת-פִּיהָ... חַיִּים שְׁאַלְהָה... נֶאֱצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-ה'". לכן לבנות צלפחד היה מקום לחשוש כי אפילו משה ("וְתַחֲסְרֵהוּ מְעַט"...), לא יוכל להוציא דין אמת לאמתו. ואם כך היתה מגמת קרח ועדתו, הדרה קושיא לדוכתה במשנה תוקף! כיצד נשיאים אלה הרשומים שתים עשרה פעמים בסוגית חנוכת המשכן, הידרדרו עד כדי כך שהטילו ספק בקבלת תורה 'לאזנו של משה מפיו של הקב"ה', כהגדרת הרמב"ן בהקדמתו לתורה את המושג 'תורה מן השמים'.

ונראה כי היא הנותנת, וחדא מיתרצת בחברתה. טענת קרח בעומק (לעומת התלונה בדבר מינוי אליצפן) היתה שמשה רבינו פועל על דעת עצמו. הרי תור"ה צוה לנו משה, בעוד רק שני דברות ראשונים שמע כל העם מפיו ה' בדרגת "פְּנִיִם בְּפְנִיִם". יש מקום אפוא, לבעל מחלוקת לטעון שמתוך אותן 611 מצוות שקיבלו ישראל מפיו משה, יש כאלה ש'משה מפיו עצמו אמרן'. לטענה זאת הצטרפו אותם הנשיאים, דוקא הם אשר מפיו נסיונם יכלו להעיד שיש מקום לבשר ודם להמציא מצוות! נכון הדבר שהתעלמו מזה שבמקרה שלהם היתה הסכמה מפורשת ממנו יתברך ("קח מֵאִתָּם"). אבל כידוע, כל הרוצה לטעות, תמיד ימצא את הדרך שיבוא ויטעה.